

4. kapitola (26—117) představuje jádro práce — přehledný, ale přitom značně konkrétní výklad o jednotlivých řeckých dialektech. Řecká nářečí jsou tu rozdělena do 17 paragrafů, z nichž prvních osm zahrnuje západofecké (dórské) dialekty (severozápadní, „sarónské“, západní argolštinu, ostrovní dórštinu, krétštinu, „lakóno-messénštinu“, achajštinu, elejštinu), následují tři dialekty aiolské (bojótštinu, thesalštinu, lesbičtinu), poté arkadštinu a kyperštinu, pamfylštinu, dále iónštinu a attičtinu, a nakonec mykénštinu. Jako recenzent práce musím s uspokojením konstatovat, že R. Schmitt v tomto svém dělení akceptoval hned několik mých návrhů na členění řeckých dialektů, především pojem „sarónských“ nářečí, tj. západofeckých dialektů tzv. mírné dórského typu (ak. pl. *ἰππων*, gen. sg. *ἰππων* — proti přísně dórskému *ἰππων*, *ἰππω*), zahrnujících megarštinu, korintštinu a východní argolštinu, zatímco západní argolština vytváří zvláštní, smíšenou nářeční skupinu uprostřed mezi mírnou a přísnou dórštinou. Jednotlivé dialekty jsou důkladně charakterizovány úsporně formulovanými informacemi, rozdělenými vždy do čtyř částí (přehled literatury, charakteristika pramenů, historický úvod a výčet hlavních nářečních zvláštností).

Tento detailní rozbor dovoluje pak autorovi podat v závěrečné kapitole (118—133) dobře fundovaný komentář ke klasifikaci řeckých dialektů. Vedle zmíněné již sarónštiny bere zde v úvahu i moje členění iónsko-attičtiny na attičtinu, eubojštinu a iónštinu.

Pokud jde o prehistorii řeckého jazyka, počítá Schmitt ve shodě s Chadwickem s jedinou vlnou řeckých příchozích a s rozčleněním řečtiny na jednotlivé dialekty až přímo na helladské půdě. Cesty raného vyčlenění řeckých nářečí tu autor probírá v rámci analýzy jednotlivých starších hypotéz, sám však v této záležitosti nezaujímá vyhraněné stanovisko. Zdá se ovšem, že se v podstatě i on přiklání k Rischově teorii, podle níž se protořečtina rozpadla nejprve na řečtinu severní (předchůdkyni jak dialektů dórských, tak aiolských) a řečtinu jižní (předchůdkyni jak mykénštiny, tak i iónštiny a arkadokyperštiny). Schmitt taktó i v závěru své práce vyjadřuje plně pochopení vůči moderním lingvistickým analýzám, které se dnes uplatňují na půdě greicistiky ve stále větší míře.

Antonín Bartoněk

George Devereux: *Dreams in Greek Tragedy*. Oxford 1976, stran 365.

Při zkoumání literatury současné i starší se stále v širším měřítku uplatňují metodologické postupy využívající poznatků jiných vědních disciplín. Mohou tak sice vznikat i studie, které v podstatě mnoho nového nepřinášejí, ve své většině však jde o práce, jež svým pohledem pomáhají osvětlovat zkoumaná díla daleko komplexněji, než tomu bylo doposud. Klasická filologie, v dřívějších dobách královna věd, se před novými metodologickými postupy dosti dlouho uzavírala. Zdá se však, že onen krunýř nepřístupnosti byl již zdolán nejen v oblasti lingvistiky, ale i v bádání o antické literatuře, jak je to dobře vidět na celé řadě bibliografických údajů z posledních let. Mezi netradiční publikace se řadí i monografie G. Devereuxe „*Dreams in Greek Tragedy*“. Jde o zajímavou práci autora, který je znalcem nejen antické literatury, ale je školený také v oblasti psychologie, sociologie, logiky, a na základě dlouholetého studia předkládá nyní odborné veřejnosti publikaci, v níž podrobuje zkoumání úlohu snu v řeckých tragédiích z hlediska psychoanalytického.

Po předmluvě a obecném úvodu, v němž autor precizuje předmět svého zkoumání, věnuje Devereux v devíti kapitolách pozornost úloze snu v různých řeckých divadelních hrách. Nejvíce místa tu připadá prvnímu ze slavné trojice řeckých tragiků, Aischylovi, v jehož hrách představuje sen poměrně důležitý moment. Tragédie tohoto autora jsou zkoumány v šesti kapitolách (kap. 1.: sen Atosy ve hře *Peršané*, str. 1—20; kap. 2.: Sen *Ío* v *Upoutaném Prométheovi*, str. 25—53; kap. 3.: Meneláova deprese a sen v tragédii *Agamemnón*, str. 57—140; kap. 4.: Sen *Erinyí* v *Eumenidách*, str. 147—166; kap. 6.: Sen *Klytáiméstry* v tragédii *Choéforoi*, str. 181—214, a konečně kap. 9.: sen *Danaoven* v *Prosebnících*, str. 319—341). Po jedné kapitole je pak věnováno *Stésichorovi* (kap. 5.: Sen *Klytáiméstry* v *Stésichorově Oresteji*, str. 169—178), *Sofokleovi* (kap. 7.: Sen *Klytáiméstry* v *Sofokleově Élektře*, str. 219—251) a konečně v 8. kapitole díla se autor zabývá třemi euripidovskými sny v tragédiích *Rhésos*, *Hekabé* a *Ífigenia v Tauridě* (kap. 8., str. 257—312).

Jednotlivé kapitoly včetně obecného úvodu jsou opatřeny bohatými bibliografickými údaji, jejichž četnost je však leckde znásobena opakováním stejných prací v různých kapitolách. Systematičnost a přehlednost, s jakou jsou zpracovávány všechny dílčí úseky Devereuxovy knihy, se pak projevuje i ve značném počtu různých rejstříků, jež usnadňují orientaci v celé monografii (jde o šest rejstříků na str. 347—365).

Dagmar Bartoňková

Hermann Bengtson: *Marcus Antonius — Triumvir und Herrscher des Orients*. Beck'sche Sonderausgaben, Verlag C. V. Beck München 1977, str. 327.

Do patnácti kapitol vložil přední historik obraz Marka Antonia, který do povědomí historiků vstoupil jako bezcharakterní dobrodruh (díky Ciceronovi) a do povědomí širší veřejnosti jako oddaný a vášnivý mileneček, který pro svou lásku, královnu Kleopatru, obětoval vlast, bitvu i život (díky Shakespearovi). Bengtsonova kniha na základě pramenů, které autor zvažuje jako produkt doby a situace (to je blízké našemu pojetí), podává nový obraz Marka Antonia, v němž mají stejný význam politické okolnosti jako osobní jednání.

Marcus Antonius vystupuje v knize jako člověk římské společnosti, a proto pro pochopení jeho osobnosti nestačí jen jeho postava, nýbrž je k tomu zapotřebí i znalosti jeho rodových tradic, osudů jeho rodiny i přátel. Těmto okolnostem se věnuje místo v prvních dvou kapitolách a v kapitole 13. (*Freunde und Vasallen*). Rodina nedala Antoniovi mnoho, jeho otec M. Antonius dostal za svůj nestatečný postoj vůči pirátům hanlivé označení „Creticus“; jeho nevlastním otcem z druhého matčina manželství byl P. Lentulus Sura, popravený za katilinovského spiknutí jako praetor Ciceronem. Bengtson podtrhuje tento moment, který vrhl odium na všechno příbuzenstvo popraveného, a vysvětluje jím Antoniovu nenávisť k Ciceronovi.

V dalším můžeme sledovat Antoniovy osudy od jeho zásadního rozhodnutí přiklonit se k Caesarovi a odjet k němu z Alexandrie do Marseille. Autor je analyzuje tak, že pro Antonia vylučuje setrvání v Egyptě u Gabinia jako bezvýhodné, vstup do Crassových vojsk jako odkazující do druhořadého postavení a návrat do Říma jako nedávající možnost uplatnění vojevůdcovských schopností. Zde také vidíme příklad postupu, jakého Bengtson užil v době, kdy za samojediného konsula Pompeja dosáhl politický teror v Římě nebyvalých rozměrů díky konsulově nerozhodnosti. Výklad o reakcích caesarovců i ostatních patří k nejzdařilejším stránkám v Bengtsonově knize. Autor ukazuje, jakých šachových tahů používal Antonius, který nakonec jako magister equitum v době, kdy Caesear byl v Egyptě, politicky zklamal, protože nedovedl zvládnout nepokoje vyvolané demagogickými návrhy tribuna Dolabelly. Dále rozebírá Bengtson postoje vůdčích politiků; např. v Catonovi Mladším vidí doktrináře, v Ciceronovi člověka, u něhož zvítězila ideologie nad reálnou politikou, v Caesarovi zase toho, kdo neumí prohrát a nedovede pochopit psychologii mas, jak se to projevilo 15. 2. 44 při nasazování diadému Caesarovi Antoniem. Ostatně nepochopení této psychologie mas považuje Bengtson za charakteristické pro celou antiku. Pozornosti si zaslouží také výklad Antoniova dopisu k Ciceronovi (*Ad Att. X 8 A* — str. 52nn.), v němž autor vidí v pozadí jako pisatele Caesara.

Po Caesarově smrti, jejíž přípčinu vidí autor knihy v narušení tradičních pout s nobilitou v politice zavražedného, nám předvádí Bengtsonova analýza poměrů Antonia jako mistra diplomacie, z jehož jednání vyzvedá usnesení z 2. 6. 44, jímž Antonius předává vedení parthského tažení Dolabellovi, dále odstranění Bruta a Cassia do bezvýznamných provincií a konečně i předání provincie Macedonie bratru C. Antoniovi. Po této přehře další občanské války se ličí události, které vedly k porážce Caesarových vrahů u Filipp. Při popisu proskripcí zaujmou dva problémy, které zde Bengtson řeší: první, zda edikt, citovaný Appianem (*B. C. IV, 8, 13*), doposud považovaný za nepravý, máme považovat za pravý, řeší autor kladně; druhý, jaké stanovisko měli k proskripcím římští občané, řeší v tom smyslu, že to neměli snadné, což ví ten, kdo podobné časy prožil (str. 130).

Vítězstvím Antoniovým u Filipp začíná pro autora nová epocha, doba caesarismu (str. 150) a také nové období pro Orient (str. 152). V kapitolách 9.—12. nám Bengtson neobyčejně plasticky vylíčil složitou situaci římské říše na Východě i na Západě. Ukazuje